

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: [підручник] / Флорій Бацевич. – К.: Академвидав, 2004. – 344 с.
2. Ваулина О.В. О некоторых языковых особенностях выражения эмоций в речи / О.В. Ваулина // Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення, міжкультурної комунікації. – Х.: Константа, 1996. – С. 30-35.
3. Веретенкина Л.Ю. Языковое выражение межличностных манипуляций в драматургии А.Н. Островского: дисс. ...канд. филол. наук: 10.02.01 / Л.Ю. Веретенкина. – Пенза, 2004. – 216 с.
4. Загнітко А.П. Основи українського теоретичного синтаксису: [у 2-х частинах] / А.П. Загнітко. – Частина 2. – Горлівка: ГДПШМ, 2004. – 254 с.
5. Колокольцева Т.Н. Специфические коммуникативные единицы диалогической речи / Т.Н. Колокольцева. – Волгоград: Изд-во Волгоградского госуниверситета, 2001. – 260 с.
6. Миллер Дж. Магическое число семь плюс или минус два: О некоторых пределах нашей способности перерабатывать информацию / Дж. Миллер // Инженерная психология: [сб. статей] / под. ред. Д.Ю. Панова и В.П. Зинченко. – М., 1964. – С. 192-225.
7. Нушикян Э.А. Типология интонации эмоциональной речи / Э.А. Нушикян. – Киев-Одесса: Вища школа, 1986. – 157 с.

Статья посвящена исследованию синтаксических средств вербализации тактики повышения значимости собеседника манипулятивной стратегии позитива. Выясняются особенности функционирования позитивнооценочных высказываний, оформленных восклицательными, вопросительными, повествовательными, простыми / сложными предложениями. Определяется роль разорванных и усложненных конструкций в манипулятивных контекстах.

Ключевые слова: манипулятивная стратегия позитива, тактика повышения значимости собеседника, экспрессив, синтаксические средства вербализации тактики.

The article is devoted to the syntaxes means of verbalization within the tactics of increasing the interlocutor importance of positive manipulative strategy. The author analyzes the peculiarities of positive valuable statements functioning which are arranged with exclamatory, interrogative, declarative, simple and complex sentence unity. The role of broken and complicated constructions that deals with manipulative contexts are described.

Key words: positive manipulative strategy, the tactics of increasing the interlocutor importance, expressive, the syntaxes means of verbalization within tactics.

УДК 81'367:81'37

Р. Г. Шрамко

ДИФЕРЕНЦІЙНІ ПАРАМЕТРИ ІЗОФУНКЦІЙНИХ ТРИКОМПОНЕНТНИХ ПАРАДИГМ У СИСТЕМІ ПРЕДИКАТІВ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА МІКРОГРУПИ “СТРАХ”

У статті розглянуто семантико-диференційні особливості ізофункційних трикомпонентних парадигматичних рядів, сформованих предикатами емоційно-психічного стану експерієнсива, з-поміж них одиницями мікрогрупи «страх»; з'ясовано їхній структурний і значеннєвий склад, конституентне навантаження.

Ключові слова: предикат психоемоційного стану суб'єкта, ізофункційна парадигма, конституент, домінанта, трикомпонентний ряд, субпарадигма, експерієнсив.

Ураховуючи загальні тенденції розвитку лінгвальної парадигми на сучасному етапі, новітньою, за нашим спостереженням, є модель української граматики, сформована логіко-функційним її критерієм. Окремі аспекти реалізації елементів логіко-денотативного рівня в синтаксичному прошарку мовної системи усталено кваліфікуємо зоною перманентної уваги українських учених. До кола найперспективніших проблем сьогодення вважаємо за доцільне внести питання, пов'язані з функціонуванням компонентних парадигматичних рядів, спрогнозованих предикатами стану суб'єкта, конституенти яких дефінуємо як синтаксично еквівалентні одиниці за формально-граматичним навантаженням. Уживання синтаксичних моделей, вибудованих семантико-структурним потенціалом предикатів стану, зокрема й стану експерієнсива, та концепцію ізофункційності ґрунтовно витлумачують зарубіжні (П. Адамець [31], Ю. Леденєв [31], І. Антонова [4], Г. Золотова [21], М. Всеволодова [11], С. Цейтлін [42] тощо) й українські (О. Леута [32], І. Вихованець [8], Й. Андерш [2] та ін.) науковці. Незважаючи на розлогий діапазон досліджуваних явищ, практично недоторканим в українській мові залишається масив ізофункційних (дво- / три-)компонентних парадигматичних конструкцій, з-поміж них тих, що охоплюють психоемоційний стан суб'єкта-носія у межах різних семантичних мікрогруп, їхні диференційні параметри й конституентний склад. Необхідністю подальшого деталізування вказаних ділянок сучасного синтаксису обумовлений вибір теми пропонованої статті та її актуальність. Новизна роботи полягає в тому, що вперше робиться спроба чітко окреслити блок ізофункційних парадигм у системі предикатів стану суб'єкта української мови, конкретніше – структур, мотивованих семантикою емоційно-

психічного відчуття страху, схарактеризувати специфіку їхнього вживання в сучасному мовленнєвому дискурсі.

Мета статті – з'ясувати диференційні параметри й структурно-семантичний потенціал трикомпонентних парадигматичних рядів, об'єднаних значеннєвим полем предиката стану страху експерієнсива української мови, функційно еквівалентних на синтаксичному рівні.

Об'єктом дослідження виступає кластер парадигматичних конструкцій, утворених семантикою предиката стану суб'єкта мікрогрупи —**страх**”, а його предметом – диференційні особливості зазначених структур у рамках теорії ізофункційності.

Означена мета передбачає розв'язання таких завдань:

- розкрити обсяг та кількісне навантаження трикомпонентних парадигматичних рядів, спрогнозованих семантикою предиката стану носія мікрогрупи —**страх**”;
- висвітлити семантико-структурні потенції синтаксичних моделей-членів трикомпонентних рядів, утворених за участю предиката з'ясованого вище різновиду;
- уточнити диференційні параметри й конституентний склад таких ізофункційних конструкцій.

Дефінування синтаксичної парадигми сучасної української мови безпосередньо взаємопов'язане з поняттям семантичного інваріанта та його формально-граматичних репрезентантів. За логіко-семантичною схемою речення Й. Андерш закріплює статус інваріанта, а його варіантними виявами розглядає відповідні семантико-синтаксичні кореляти. У процесі вибудовування такого парадигматичного ряду трансформація базових синтаксичних структур не спричинює, на думку вченого, зміни логіко-денотативного рівня, але мотивує відмінності їхньої семантико-синтаксичної реалізації, оскільки на власне-семантичному рівні граматично по-різному оформлені конструкції є глобально еквівалентними [2, 40-41].

На власне-граматичному рівні аналізу предикат, що експонує ознаку переживання певним носієм емоційно-психічного стану, навіть і страху, конструє тричленну синтаксичну парадигму $N_1 + V_f / N_1 + Adj / N_3 + Adv$, що має спільну денотативну основу $S = Sub + Praed_{стан}$. Функціонування різновидів власне-синтаксичної реалізації вказаної схеми в граматичному прошарку української мови спричинено варіантністю морфологічної репрезентації семантики предиката й кореляцією суб'єктної синтаксеми. Ядерним членом парадигматичного ланцюга, услід за О. Леутою, постулюємо модель $N_1 + V_f$ [32]. Складником цього компонентного ряду властиве синтаксично еквівалентне навантаження, а сама парадигма може маніфестуватися ізофункційною.

Мікрогрупу —**страх**”, уважаємо, вибудовують такі парадигматичні ряди, як $N_1 + \text{лякатися} / N_1 + (з/на/пере)ляканий (лякливий) / N_3 + \text{лячно}$, $N_1 + \text{боятися} / N_1 + \text{боязкий (боязливий) / N_3 + \text{боязко (боязно)}$; $N_1 + \text{страшитися} / N_1 + \text{страшний} / N_3 + \text{страшно}$, $N_1 + \text{жахатися} / N_1 + \text{жахливий} / N_3 + \text{жаско (жасно)}$. Їхньою специфікою є маркування пригніченого настрою суб'єкта-експерієнсива, що виникає під дією зовнішніх обставин (ситуації, контексту), котрі несуть у собі певну загрозу для людини. Відчуття страху за особливостями його перебігу, впливом на людську психіку, інтенсивністю має градаційну вісь реалізації. Мінімальною силою, на нашу думку, володіє семний кластер «лякатися / лякливий / лячно» у складі структури $N_1 + \text{лякатися} / N_1 + (з/на/пере)ляканий (лякливий) / N_3 + \text{лячно}$, що окреслює ситуативно спровокований кимось / чимось стан його носія [38, IV, 578-579, 583]. Психічний фон переляку спричинений найменшою «дзою» страху, є результатом внутрішнього осмислення пережитого, подій, що мали / матимуть місце в минулому / майбутньому: *Щось мені так сумно, аж лякаюсь* (Л. Костенко, 172). Ад'єктив **лякливий** — який легко лякається, усього боїться; якого легко сполохати, полохливий” [38, IV, 578] надає перманентну характеристику людині, що легко генерує стан зляканості, переляку, перебуває в цьому стані в якийсь момент свого існування: *Лице Духновича смикнулося недовірливою посмішкою. – Не жартуйте, бо я лякливий* (О. Гончар, 12). Еквівалентним за таких умов виступає предикат **зляканий (наляканий / переляканий)** у прикметниковому витлумаченні «охоплений ляком, страхом; переляканий» [38, III, 608; 38, VI, 221], тобто той, що переживає стан ляку: *Але Ситник був переляканий насправжки* (П. Загребельний, 515). Відприслівниковий предикатив **лячно** «страшно» [38, IV, 583] вказаної компонентної структури з'ясовує повну безконтрольність переживання страху суб'єктом в якийсь часовий проміжок: *Мені знов о те чоло без тої пов'язки лячно...* (О. Кобилянська, 180); *Мені чогось лячно* (А. Чайковський, 298). На матеріалі теперішнього граматичного часу сучасної української мови методом суцільної вибірки із текстів художньо-публіцистичного характеру нами зафіксовано 274 синтаксичні конструкції (3,9% від сумарного показника в понад 7000 прикладів), котрі формують парадигму $N_1 + \text{лякатися} / N_1 + (з/на/пере)ляканий (лякливий) / N_3 + \text{лячно}$ на зразок *Одного разу Марко навіть дуже лякається* (Б. Грінченко, 435) / *Старшини були налякани* (В. Малик, 103) / *А*

глубінь же то така якась безмірна, така темна, що мені аж **лячно** (І. Франко, 69). Члени такого утворення переважно є одновалентними одиницями й прогнозують сингулярну позицію носія стану, що підтверджено значною кількістю прикладів, як-от: *Прикажчик теж **лякається** й мовчки дивиться на його* (В. Винниченко, 140) / *Вона була тільки **злякана**, тільки нетерпеливилась і хотіла дізнатись, що ж там сталося* (В. Винниченко, 645) / *Так якось моторошно, **лячно** мені* (М. Коцюбинський, 271). Об'єктними поширювачами двовалентних предикатів реєструємо іменники / їхні субститути на позначення істот – власні й загальні назви: *Коли підведе свої очі вгору, то я **лякаюся** її чогось* (О. Кобилянська, 310); *Хіба ж не сказав султан Амурат, що він спить спокійно на обидва вуха, хоч безліч принципів у Стамбулі змовляються на його згубу, а **лякається** тільки козаків, які, будучи нікчемним виметом польським, сон стільком монархам псують* (П. Загребельний, 152); *Вони – віддалік від її обійстя і млина, і її **лячно** про неї* (О. Кобилянська, 332). Значно рідше позицію правобічного конститuenta актуалізують найменування неістот чи абстрактні поняття, пор.: *Хмелецький. Ба й він, що вище всіх ізнявся І вірою й наукою над мир Між чадами безумства замішався, **Лякається освіти**, як вампір* (П. Куліш, 564); *Деякі **лякаються темряви*** (П. Загребельний, 21); *Йй іноді **лячно** за долю тої дитини, над якою дрижить, і на яку молоді люди чигають, мов справдішні хижуни* (О. Кобилянська, 331). Інколи в позиції об'єкта стану спостерігаємо залежну з'ясувальну частину складнопідрядного речення: *–**Лякаєшся**, що ця кров упаде на мене?* (П. Загребельний, 361); *Аж **лячно** хлопцеві стало, що вона така гарна* (О. Гончар, 190). Поодинокі репрезентовано двовалентні носії предикатної семантики, що відкривають правобічний адвербіальний формант: *І чомусь їй **лячно**, і чомусь тужно* (О. Кобилянська, 367); *Та тільки **лячно** мені, гетьмане, стає, як погляну, що відтручуєш од себе людей зацних* (П. Загребельний, 315); *Євпраксії було незвично й **лячно** поряд з цим чоловіком і водночас мовби очікувала чогось від цих зустрічей, від ходінь під аркадами, від розмов* (П. Загребельний, 100). Речення цього типу обмежені на рівні правобічноспрямованого адвербіального складника.

Аналізована вище тричленна конструкція, за нашим спостереженням, у свою чергу, здатна моделювати граматично ізофункційні субпарадигми. Так, до субпарадигмальних різновидів структури $N_1 + \text{лякатися} / N_1 + (\text{з/на/пере})\text{ляканий}$ (лякливий) / $N_3 + \text{лячно}$, відштовхуючись від граматичних показників часу й модальності, зараховуємо $N_1 + (\text{з/пере/на})\text{лякатися} / N_1 + \text{був}$ (з/на/пере)ляканий (лякливий) / $N_3 + \text{було}$ (стало) **лячно**; $N_1 + \text{не лякатися} / N_1 + \text{не}$ (з/на/пере)ляканий (лякливий) / $N_3 + \text{не лячно}$; $N_1 + \text{не}$ (з/на/пере)лякатися / $N_1 + \text{не був}$ (з/на/пере)ляканий (лякливий) / $N_3 + \text{не було}$ (стало) **лячно**. Окремі особливості вживання таких конструкцій логічно підпорядковано жанровим / авторським вимогам. Їхнє функціонування має досить активний характер. Основні носії предикатної семантики цих синтаксичних моделей виявляють спроможність відкривати одне, максимально – два валентних гнізда й конституювати суб'єкт і об'єкт стану, пор.: *Щойно була **нелякана**, тепер стала [Настася] **налякана*** (П. Загребельний, 114) – *І Марися вже **не лякала** своєї **хвороби*** (Б. Грінченко, 224). Експерієнсив із семантикою ляку може бути репрезентований за участю іменників / їхніх субститутів, що висвітлюють власні й загальні назви за особистісним, професійним, соціальним, національним, гендерним чинником, як-от: *Феопемпт і розгнівався, і **злякався** княжої неухаги, мерції перебрал до себе нитку розмови, підкликав Міцила й двох антропосів, ті розгорнули звоїці на підлозі між князем і митрополитом* (П. Загребельний, 602); *Персонал кінотеатру **злякався**: один в один, не нижче метра вісімдесят, обкіптюжені лиманським вітром, шкіра та кістки, чорновусі, наче хто нам над губами поприбивав залізни чорні підкови, в довгополах сірих і коричневих латаних кожухах, – не люди, а вовкодави* (М. Вінграновський, 251); *Злякалась братія і мов потверезіла* (П. Куліш, 154); *Господар **злякався**, що доведеться везти півня назад, збавляв ціну* (О. Олесь, 316); *Ізлякалася старушка* (І. Франко, 177). Найменування тварин, неістоти виконують функцію носія стану лише у межах зрушення їхньої первісної семантики: *Повалили такі могутні сліпі сніги, що навіть і **він**, Сіроманець [вовк], **злякався**: він добре знав, чим ці сніги його пахнуть* (М. Вінграновський, 318); *Темнее небо поблідло, веселі **сніжинки злякались**, шугнули, і вітрець **занімів*** (В. Винниченко, 443). Об'єкт окреслених вище речень, аналогічно домінувальній парадигмі, каузує відчуття страху, є провокативним фактором. Позицію такого типу посідають здебільшого іменники, що з'ясовують реальні події / факти, рідше – узагальнені, абстрактні поняття, див.: *Петрик не раз уже бачив у селі похорони, чув голосні, жалібні плачі, а вкупі з ними й бесіду про карби, котрих навіть старші люди **лякалися** і на яких згадку сумно зітхали, як перед чорною зловіщою тучею або чумою жахалися* (М. Черемшина, 27); *Абат трохи **злякався** за цього недорослого ще володаря марки, в побуті своєму неподільного й не підвладного нікому, готового, як видно, знехтувати навіть Божим судом* (П. Загребельний, 49); *Самуїл не помилився – Кончак **злякався** можливого нападу руських князів і зняв облогу* (В. Малик, 19); *Сагайдачний. Ні! Тільки [я] суду Божого **злякався*** (П. Куліш,

501). Припредикатну адвербіальну позицію зустрічаємо лише подекуди для означення інтенсивності фази стану в його носія: *Йому стало так лячно, що аж морозом його пройняло* (А. Чайковський, 178). Отже, ядерна ізофункційна парадигма, мотивована негативною семантикою предиката стану спричинює наявність субпарадигмальних моделей на основі варіювання предикативних і часових чинників.

Другу за рангом сходинку градаційної вісі — «страх» посідає парадигма-домінанта $N_1 + \text{боятися} / N_1 + \text{боязкий (боязливий)} / N_3 + \text{боязко (боязно)}$, що передає, за нашим спостереженням, стан страху мовця [38, I, 224-225], викликаний сильнішим стресом, ніж у попередніх умовах. Такий стан за специфікою його перебігу є перманентним і тривалішим на часовій вісі. Семний кластер «боятися / боязкий (боязливий) / боязко (боязно)» має стійкішу мотивацію. На основі сучасного мовленнєвого дискурсу загалом виокремлено 581 синтаксичну конструкцію (8,3% відповідно), що входить до складу тричленної парадигми із семантикою страху, наприклад: *Вона лякається смерті, вона боїться* (О. Кобилянська, 342) / *І який же я боязкий, – соромлю себе, осміхаючись* (С. Васильченко, 200) / *Так мені чогось сумно й боязно, аж моє серце мре* (М. Вовчок, 38). Не можна обійти увагою той факт, що предикати цього різновиду першочергово двовалентні, а отже, чітко кваліфікують суб'єкт і об'єкт стану. Функція припредикатного експерієнсива здебільшого властива назвам істот, з-поміж них людей, за особистісними, соціальними, національними чинниками, як-от: *Перс мене боїться, Венеція тремтить, італієць благає помилування* (І. Ле, 27); *І радісно, і боязко Щурові, аж серце б'ється, і боїться тільки [Щур], щоб як-небудь не острамить перед товаришами* (С. Васильченко, 169); *Панна – дівча зелене, козаків, чоловіків боїться* (І. Ле, 211); *А то бояться хлопці, що приїхали з Дону аж на Дунай і в справжньому ділі не побувають...* (В. Малик, 433). Іменники-зооморфізми виконують функцію носія відчуття страху вкрай рідко, пор.: *І хоча знав і те, що кішка ця людини боїться та перша її ніколи не зачепить, але... ану ж, як він голодний* (І. Багрянний, 161). Об'єктна позиція сигналізує про причину появи стану, указує на його джерело. Правобічноспрямований компонент утілюють іменники / їхні замітники, що номінують переважно явища навколишньої дійсності, дотичні до людини (ситуації, події тощо): *Боюся ночі, в ній немає дна* (Л. Костенко, 128); *–Суду боїшся [ти]?* (О. Гончар, 380); *Я все боюся – рине горлом кров* (Л. Костенко, 136); *Інії бояться тиші* (П. Загребельний, 21); *Хоч майже ніколи не можу дозволити собі цих ласощів, ангіни боюся* (О. Гончар, 322). Окремо спостерігаємо функціонування конкретних предметів / неістот, що провокують стан у суб'єкта на зразок *Я здавна боюся всяких листів і сам не пишу їх, хіба дуже рідко, в урядових або ділових справах* (І. Франко, 426); *Дівчина. Зате землі боїшся [ти]* (О. Олесь, 195). Уживання об'єктних поширювачів-алегоричних, абстрактних, узагальнених понять фіксуємо доволі часто: *–Лавник. Мов на жару шкурат, ми вертимосся, І доброго, й лихого боїмося...* (П. Куліш, 443); *–Скажи, Вутанько, ти боїшся смерті?* (О. Гончар, 527); *Лиш він один проклинав тим страшним прокльоном, якого всі, як вогню, [прокльону] бояться* (О. Кобилянська, 344); *Я нещасна із нещасних, – Прорекла Маруся, – Царювання й благ дочасних Боязно боюся* (П. Куліш, 105); *А більше всього на світі боявся він насмішки, зневаги* (В. Малик, 267). Найчастіше причиною виникнення страху / боязні визначаємо людський фактор, персоніфіковані, релігійні образи, котрі мають об'єктний ранг унаслідок зрушень первісного семантичного поля предиката: *Боюся я своєї матері, Грицю, як вона мовчить, та проте і не годна була забути тебе* (О. Кобилянська, 385); *Сагайдачний. Я знаю, друже, на що ти наладивсь: Боїшся черні, голих опіак* (П. Куліш, 542); *Сам бог пекельний, він боїться Бога, Лютійшого й потужного над нього* (П. Куліш, 164); *Я – боюся оцього околичного ферта в калошах?!* (Б. Антоненко-Давидович, 328). Інколи психічний стан боязні спровокований «в контактом» суб'єкта-носія зі світом тварин, як-от: *–Вовка боюся... – млякав Андрійко* (М. Вінграновський, 320). Активна роль об'єктного правобічного складника, організованого предикатом стану експерієнсива, в українській системі мови притаманна з'ясувальній частині складного речення з підрядним типом зв'язку. Речення цього різновиду формують активний мовленнєвий прошарок: *–Ми боїмося, що він може за нашими спинами змовитися з поляками...* (В. Малик, 198); *–Бояться наші благочинні, що ризи їм промокнуть, – злорадно каже Лобатий* (О. Гончар, 621); *–Тільки швидше ходімо, бо мені боязно, щоб він чого не заподіяв собі* (С. Васильченко, 450). З'ясовано, що носії валентнісних предикатних потенцій є формантами складної конструкції із безполучниковою синтаксичною копуляцією: *Галя. Тільки я боюсь: батюшка мій такий сердитий* (Т. Шевченко, 38); *Тягне так, як ото буває, коли попадеш у прудку течію: тобі боязко, ти б уже й вернувся, а течія несе тебе далі й далі* (С. Васильченко, 411). За нашим спостереженням, предикат стану суб'єкта з негативною мотивацією має об'єкт такого стану, зреалізований дієслівним інфінітивом, що характеризує активну діяльність цього носія чи задає напрям його руху: *Нерпа боїться (чого?) іти вперед, третється біля ніг, а він ломить...* (І. Багрянний,

109). Ядерним компонентом згаданої вище тричленної парадигми, конституційованої основним носієм семантики стану експерієнсива, є одновалентний за потенційними спроможностями предикат, що відкриває сингулярну позицію суб'єкта, котрий перебуває під повним впливом стану, охоплений ним. Лівобічноспрямований експерієнсив великою мірою структурують найменування істот, насамперед людей: *Щербак. Такі козарлюги – і бояться...* (О. Гончар, 260) / *Стеха. Оце які-бо ви боязкі!* (Т. Шевченко, 11) / *Так Оленці боязко-радісно* (А. Тесленко, 112). Суб'єкт стану-неістота спричинений авторським замислом чи жанровими вимогами: *Так, як боїться і моя строфа* (Л. Костенко, 58). Одновалентний предикат формує центральну зону ізофункційної парадигми, члени якої тотожні на власне-граматичному рівні: *Що? Вона боїться?..* (М. Коцюбинський, 307) / *–Вона жінка горда й неприступна, а я подекуди боязлива, то не знаю...* (О. Кобилянська, 141) / *Запалена під розгоряється й тріщить, червоне полум'я грає на віконечку, з пічних розколинки виходять струмки диму – хатинка разом і світлом-огнем посвіщається, і димом сповняється, ясно видно помучену стару, що порастає коло печі, та не можна розглядіти по обличчю, які собі думки має, який вид – то здається, що вона всміхається і дбайливо поспішається та клопочеться, то знов здається, що душить її якась туга і чогось боязко їй, і що від тієї душної туги так вона метушиться коло печі, що не від диму в неї і сльоза біжить* (М. Вовчок, 198-199). Вербативний носій стану істоти ідентифікує її глибоке внутрішнє відчуття боязні, досить стабільне на емоційному рівні. Такий стан, зауважимо, спричинює досить «міцне» підґрунтя, на противагу ситуативному факторові зляканості, а отже, об'єкт-причина його появи має досить стійку мотивацію: *Вже все прощально. Я боюсь* (М. Вінграновський, 122); *Бояться люди. Мор іде з Поділля* (Л. Костенко, 108). Прикметниковий одновалентний предикат виступає маркером перманентної психічної ознаки перебування суб'єкта під владою страху: **Вона боязка*. Такий ад'єктив з'ясовує стан істоти у певний момент її існування й надає її якісну специфікацію: *І який же я боязкий, – соромлю себе, осміхаючись* (С. Васильченко, 200). Предикативний адвербум зі вказівкою на боязнь експерієнсива утворює всеохопність такого почуття в психічній сфері людської істоти: *Щур і сміється, й червоніє, і хочеться йому, і боязко: готується, як дитина до купелі* (С. Васильченко, 159). Обшир семантичного поля цього предиката на синтаксичному рівні підтверджує можливість формування функційно тотожних субпарадигмальних моделей. До їхнього складу внесено $N_1 + \text{не боятися} / N_1 + \text{не боязкий (боязливий)} / N_3 + \text{не боязко (боязно)}$; $N_1 + \text{боявся} / N_1 + \text{був (став) боязкий (боязливий)} / N_3 + \text{було (стало) боязко (боязно)}$; $N_1 + \text{не боявся} / N_1 + \text{не був боязкий (боязливий)} / N_3 + \text{не було боязко (боязно)}$. Складниками цих парадигмальних ланцюгів є переважно одно- / двомісні предикати стану, котрі відкривають лівобічну експерієнсивну й правобічну об'єктну позиції, як-от: *Я трохи боялася, та показалося, що не було чого* (І. Франко, 448) – *Він не боявся фізичного болю, – він ще був досить дужим, щоб витримати біль куди сильніший, ніж від тої людини* (О. Гончар, 67). Об'єктна позиція причиновості властива, як і у випадку функціонування основної парадигми, іменнику / його субститути на позначення істот (людей, тварин тощо), рідше – неістот / конкретних предметів / узагальнених, абстрактних понять: *Зоні вона не боялася, бо була гарніша від неї* (О. Кобилянська, 108); *Тепер, коли він дихнув свіжим повітрям свободи, коли зарожевіла надія вирватися з неволі, він боявся якоїсь несподіваної перешкоди, що могла б усе звести нанівець* (В. Малик, 106); *Він не боявся остракізму з боку салонних дам, вважаючи, що йому дозволено буде розкіш взяти собі дружину дівчину без дворянських гербів* (О. Гончар, 253). Лівобічним носієм стану може бути людина як духовно-тілесна цілісність, так і її психічна оболонка, пор.: – *Мій дух, парубче, не боїться тебе* (О. Гончар, 178). Украй рідко фіксуємо найменування неістот-суб'єкти стану: *Природа мучити його могла, Як мачуха нелюблену дитину, – Та смерть його боялась* (І. Франко, 420). Отже, аналізована вище тричленна парадигма, спричинена семантичним полем предиката зі значенням стану боязні суб'єкта, ізофункційна за потенційним навантаженням її складників, котрі вибудовують активний прошарок української мовної концепції. Семний кластер «бятися / боязкий / боязко» класифікує такі переживання його носія, що виступають, на наш погляд, сильнішими й стабільнішими на психічному рівні, ніж під дією ляку. Більшість предикатів цього підтипу, стверджуємо, є двовалентними одиницями, оскільки емоційний шар боязні прогнозує, як облігаторний її конституент, певну причину – реальну чи уявлювану. Одновалентність виступає ядерним сегментом парадигми і відкриває одне чітке суб'єктне гніздо. Носій боязні передовсім мислиться як людська істота, значно рідше – тварина. На матеріалі вказаної парадигми виленувано систему субпарадигмальних моделей, що також конструюють ізофункційні ряди.

Третя за статусом сходинка градаційної вісі «страх» належить компонентній конструкції $N_1 + \text{(страхатися) страшитися} / N_1 + \text{страшкий} / N_3 + \text{страшно}$, досить продуктивній на матеріалі сучасної української літературної мови. Зважаючи на показник у 7000 проаналізованих синтаксичних

моделей, загалом класифіковано 188 речень, вибудованих предикатним кластером «страхатися) страшитися / страшний / страшно», що дає 2,7% від суми. Семантичний потенціал основного носія валентності — «відчувати страх перед ким-, чим-небудь, лякатися, боятися» [38, IX, 754, 759], уважаємо, на відміну від двох попередніх семних комплексів, дає стійку психічну установку, тривалу за часовою пролонгованістю й інтенсивну за особливостями зовнішнього вияву. Такі емоційно-психічні переживання, як правило, вирізняються напруженістю й силою перебігу, торкаються підвалин нервової системи людини та спричиняють за певних умов стан стресу, депресії тощо, наприклад: *Се на тобі, – рече, – печать я виджу Того владики, що смиренным духом Однаково **страиуєсь** [я] і ненавиджу* (П. Куліш, 165). Конотація логічного предиката, що експлікує сильний страх у людини, диктує облігаторність репрезентації позиції об'єкта, що вміщує умови / причини / ступінь інтенсивності цього відчуття експерієнсивом. Більшість виокремлених предикатів двомісні й чітко вказують на суб'єкт і об'єкт страху. Об'єктний показник у складі українського речення втілюють іменники чи їхні замітники на позначення конкретних явищ реальності, що оточують світ людини, рідше вимежуємо суб'єктивні, уявлювані, абстраговані чинники (такий порядок застосовуємо як до членів основної парадигми, так і субпарадигмальних комплексів), як-от: *І раптом двері в цей вищий світ, про який не могли й мріяти ні мій батько, колишній сільській коваль, а тепер простий слюсар невеличкої майстерні, ні покійна мати, що так **страхалася панів і всього панського, несподівано** причинилися переді мною* (Б. Антоненко-Давидович, 199); ***Страшно** стає [мені] від однієї думки, що завтра ми одведемо Златку до султанського сералю і власними руками передамо її тому жирному розпусникові!* (В. Малик, 462). Суб'єктом-носієм сильного страху є, уважаємо, людина: ***Страшно** Олесі* (О. Довженко, 153); *Кармелиха. Од тебе, мов огнем, одкинуло мене. Мені аж **страшно** стає...* (С. Васильченко, 543). За умови зміни свого значеннєвого поля функція об'єкта стану уможливлена для іменників-зооморфізмів. Відштовхуючись від укладеної картотеки синтаксичних моделей, фіксуємо відсутність речень цього зразка. Доволі часто реєструємо залежну частину складного речення з підрядним типом зв'язку його членів як об'єктний поширювач у граматичних субпарадигмальних конструкціях, сформованих зазначеним вище предикатним кластером на зразок *Вони **страхались**, щоб часом хто не вглядів, як вони ламали чужу калину* (І. Нечуй-Левицький, 40-41). Носієм зазначеного стану на основі проведеного дослідження кваліфікуємо людину. Іменників, що позначають тваринний світ, не спостережено. Окремо фіксуємо синтаксичну модель з експерієнсивом-неістотою, що безпосередньо стосується психічної оболонки людини, й об'єктною функцією, зреалізованою вербативним інфінітивом, як-от: *Його серце то гвалтом намагалось помсти, то **страхалось** (чого?) запропастити життя людське, статись причиною смерті людини* (М. Коцюбинський, 151). Більшість виокремлених членів ізофункційної парадигми модифіковані дієслівним предикатом, ранговою домінантою синтаксично еквівалентного ланцюга. Ад'єктивні носії валентності із семантикою інтенсивного страху формують реченнєву схему зі «зворотним підметом» $N_1 + Adj + N_3$, де N_1 – об'єкт-причина страху, Adj – прикметниковий предикат, N_3 – суб'єкт-носієм стану, наприклад: *Я його не боюся. Більше його великої строгої мами боюся, що над ним дрижить, а для мене [мені] (сама не знаю, чому) – [вона] **страшна*** (О. Кобилянська, 26). Речення цього різновиду, як видається, окреслюють функційно обмежений пласт парадигми. Практично весь вичленуваний обшир таких синтаксичних схем розташований в зоні негативної модальності ($N_1 + не Adj + N_3$) й уходить до переліку витворюваних домінантою парадигмою субпарадигмальних ізофункційних конструктів. Еквівалентним за значеннєвим діапазоном — «лякливий, боязливий / боязкий», тобто суб'єкт, охоплений станом страху в якийсь момент свого існування, і синтаксичною предикатною функцією зараховуємо валентний знак **страшний** [38, IX, 759] у складі моделі $N_1 + **страшний**$, як-от: **Він **страшний***. Кількісною домінантою аналізованої парадигми справедливо вважаємо граматичну модель $N_3 + **страшно**$, вибудовану предикативом-адвербутом. Така синтаксична структура іконічна логічному денотату й максимально адекватно віддзеркалює всеохопність страху над волею людської істоти. Загалом говоримо про конструкції на зразок *Панна Рома (починає хвилюватися)... (Береться за груди). Чогось мені **страшно** стає!..* (С. Васильченко, 548); *Кармелиха (злякано). Що з тобою діється? Устиме, мені **страшно** стає* (С. Васильченко, 545) та ін. Позиція лівобічного конституента в реченнях цього підтипу властива, на нашу думку, репрезентантам світу людини, іменники-зооморфізми, артефакти й натурфакти отримують свої суб'єктні спроможності в силу персоніфікаційних зрушень ядерного семантичного поля, що підтверджують субпарадигмальні зразки, див.: *Хлопець добре розуміє Маринину штуку; він не вірить, щоб то Хо промовив те “зараз” таким невдатним басом, однак йому [хлопцеві] стає **страшно*** (М. Коцюбинський, 86); *Він навіть не помітив, як звірок давно вже вискочив з протилежного кінця колоди, вигнався на височезне дерево і перелякано визирає з-за стовбура; почував себе в безпеці, але*

йому [звірку] було **страшно** за домівку (І. Багрянний, 46). Зрідка форма реалізації предикатного знака має порівняльний характер компаратива / суперлатива на взірець *Йому стає ще **страшніше**, він боїться поворухнутись, боїться зустрітись очима з таємничою п'ятьмою, хоч щось так і тягне його глянути в вікно, так і тягне, так наче шепче хтось: —Аподивись, а подивись!*" (М. Коцюбинський, 86-87). Ці речення, міркуємо, стоять осторонь парадигматичного ряду, оскільки не мають відповідних вербативного й ад'єктивного предикатних знаків, вищих за статусом. Об'єктною базою моделі $N_3 + \text{страшно}$ розглянуто підрядну з'ясувальну частину синтаксично складного утворення: *Страшно їй, щоб, бува, не позивав Бородай...* (П. Мирний, 237). Роль пояснювального елемента, що розкриває причину страху в людини чи розглядає межі його інтенсивності, відведено частинам складних безсполучниково-сполучникових цілих субпарадигмальних структур, наприклад: *Їй було **страшно**, як буває страшно в першому бою молодому недосвідченому воїну, коли з флангу починають поливати його безперестанним нищівним вогнем* (О. Довженко, 261). Членами субпарадигмальних ланцюгів, породжених значеннєвим спектром предиката, наголошено $N_1 + (\text{страхався}) \text{страшився} / N_1 + \text{був} \text{страшкий} (N_1 + \text{був} (\text{були}) \text{страшний} + N_3) / N_3 + \text{було} \text{страшно}; N_1 + (\text{застрахався}) \text{застрашився} / N_1 + \text{став} \text{страшкий} (N_1 + \text{став} (\text{стали}) \text{страшні} + N_3) / N_3 + \text{стало} \text{страшно}; N_1 + \text{не} (\text{страхається}) \text{страшиться} / N_1 + \text{не} \text{страшкий} (N_1 + \text{не} \text{страшний} + N_3) / N_3 + \text{не} \text{страшно}; N_1 + \text{не} (\text{страхався}) \text{страшився} / N_1 + \text{був} \text{не} \text{страшкий} (N_1 + \text{був} \text{не} \text{страшний} + N_3) / N_3 + \text{не} \text{було} \text{страшно}$. Суб'єктивним компонентом субпарадигмальних рядів є людина. Іменників, що позначають явища тваринного, рослинного світу, природні стихії, предмети тощо, зареєстрованих у функції носія стану страху, не виявлено. Об'єктом-причиною стану в реченнях такого підтипу можемо означити суб'єктивні й об'єктивні фактори, зумовлені специфікою людського світогляду, світовідчуття. Вичленувані компонентні ряди, уважаємо, потребують подальшого якісного доопрацювання за характером їхніх семантико-функційних потенцій, а також з'ясування структурних можливостей.

Вершинним компонентом висхідної градаційної вісі —**страх** є парадигма $N_1 + \text{жахатися} / N_1 + \text{жахливий} / N_3 + \text{жаско} (\text{жасно})$. Семний кластер —**жахатися** / **жахливий** / **жаско** (**жасно**) генерує страх як такий, що доведений до найвищої —**раді** — жаху, панічного, некерованого почуття страху / ляку / переляку перед кимось / чимось, що цілком заповнює душу істоти, здебільшого людини, охоплює всі ділянки її нервової системи [38, II, 512-514]. Це почуття виступає абсолютом, квінтесенцією семантичної вісі —**страх**, градаційної за фазами його інтенсивності в носія. Принагідно зауважимо, що відчуття крайнього страху / жаху експерієнством спричинено надзвичайно стійкою психічною мотивацією, коли певний фактор моментально —**агтивує** емоційну зону жаху у психіці людини передовсім, як-от: —*Бо як біжить до ларка за хлібом, то, мов намахана, людей [Єлька] жахається...* (О. Гончар, 15). У межах сучасного українського дискурсу вказаний парадигматичний ряд структурують 58 реченнєвих конструкцій, що складає 0,83% загальної кількості. Загалом можемо стверджувати, що цей семний комплекс перебуває у відносно периферійній ділянці української лексичної підсистеми за активністю функціонування. Відштовхуючись від семантики основного носія валентності, зазначимо, що більшість спостережених предикатів двовалентні, а отже, конституують лівобічну суб'єктивну та правобічну об'єктивну позиції. Функцію суб'єкта-носія стану жаху втілюють першочергово іменники-власні назви, наприклад: —*Боже! — жахається Таня* (А. Тесленко, 183). Зрідка в сингулярній припредикатній експерієнсивній позиції зустрічаємо найменування тваринного / рослинного світу на зразок *Кінь жахається, а Гриць, не помітивши в задумі, що з його другом зайшло, кидається за ним* (О. Кобилянська, 382). Функцію об'єкта стану, структуровану двовалентним предикатом, розкривають іменники / їхні субститути, що інтерпретують причину виникнення цього психічного чуття чи, зрідка, указують на частину тіла людини, що —**вумулює** стан жаху на взірець *Дзельман зближається і жахається видом: —То вас, пан пробоц, вас ведуть пан капраль?* (М. Черемшина, 120). Вербативні носії предикатної семантики формують, за нашим спостереженням, домінанту цієї ізофункційної парадигми. Уживання ад'єктивних та відприслівникових предикатів реєструємо лише подекуди: *Ой, чом же, Любко, й ти жахливая така?* (П. Гулак-Артемівський, 100); **Їй жаско*.

На матеріалі української мовленнєвої практики за критеріями часу й модальності парадигматичний ряд $N_1 + \text{жахатися} / N_1 + \text{жахливий} / N_3 + \text{жаско} (\text{жасно})$ відкриває субпарадигмальні об'єднання, якими вважаємо $N_1 + (\text{жахався}) / N_1 + \text{був} \text{жахливий} / N_3 + \text{було} \text{жаско} (\text{жасно}); N_1 + \text{не} \text{жахається} / N_1 + \text{не} \text{жахливий} / N_3 + \text{не} \text{жаско} (\text{жасно}); N_1 + \text{не} \text{жахався} / N_1 + \text{не} \text{був} \text{жахливий} / N_3 + \text{не} \text{було} \text{жаско} (\text{жасно}); N_1 + (\text{в/з} \text{жахнувся} / - / N_3 + \text{стало} \text{жаско} (\text{жасно}))$. Останній зразок парадигми є неповним у силу відсутності синтетичної форми, генерованої прикметниковим предикатом. Єдиноможливим укажемо описовий тип її реалізації. Лівобічноспрямована позиція суб'єкта-носія стану, відкрита предикатом у межах таких

субпарадигмальних рядів, властива здебільшого іменникам чи їхнім заміниками, що надають характеристику людині за індивідуальною, гендерною кваліфікацією: *–Ах! Бронек!.. – тихо жаснулася Барбара* (І. Ле, 244); *Євпраксія вжаснулася* (П. Загребельний, 41); *–Ганно! – вжаснулася Вутанька, затуляючи вуха* (О. Гончар, 526); *Він жаснувся* (І. Ле, 429); *–Що це у вас? – вжаснулася дівчина* (О. Гончар, 163). Досить частими є випадки функціонування іменників, які висвітлюють соціально-професійну приналежність експерієнсива, його становий, майновий статус: *–Ви подумайте, – удавано вжаснувся прикажчик* (О. Гончар, 200). Іменники-зооморфізми фіксуємо в ролі носія стану за умови їхньої персоніфікації, як-от: *Вовк, почувши се, зжаснувся, В дірку прожогом метнувся, Та вже ледво шию вхав!* (І. Франко, 463). Об'єктна правобічна позиція притаманна, як і у випадку вибудовування домінувальної парадигми, маркерам, що каузують стан жаху в людини: *Думка про неї наганяла хмару на Гнатове чоло; він жасався тої думки, мов мари, силкувався одкараскатись від неї; і справді, грізна постать Олександрина, якою малювала йому його уява, щезала десь, мов туман під промінням сонця* (М. Коцюбинський, 85); *Ignotus. Невже й тоді б, як гинула вселенна, В дівочій чистоті ти ще б кохалась І рятувати світ стидом жасалась* (чого?) (П. Куліш, 460).

Отже, спираючись на матеріали проведеного дослідження в межах української мовленнєвої практики, фіксуємо мікрогрупу предикатів психоемоційного стану експерієнсива, об'єднаних таким негативним відчуттям, як страх. На власне-граматичному мовному зрізі предикати, що експлікують стан страху істоти, передовсім людини, конституують трикомпонентні парадигми $N_1 + \text{лякатися} / N_1 + (\text{з/на/пере})\text{ляканий} (\text{лякливий}) / N_3 + \text{лячно}$, $N_1 + \text{боятися} / N_1 + \text{боязкий} (\text{боязливий}) / N_3 + \text{боязко} (\text{боязно})$; $N_1 + \text{страшитися} / N_1 + \text{страшний} / N_3 + \text{страшно}$, $N_1 + \text{жасатися} / N_1 + \text{жасливий} / N_3 + \text{жаско} (\text{жасно})$, еквівалентні за синтаксичним навантаженням:

N / N	Структура парадигми	Кількість одиниць	Відсотковий показник ⁹ , %
1	$N_1 + \text{боятися} / N_1 + \text{боязкий} (\text{боязливий}) / N_3 + \text{боязко} (\text{боязно})$	581	8,3
2	$N_1 + \text{жасатися} / N_1 + \text{жасливий} / N_3 + \text{жаско} (\text{жасно})$	58	0,83
3	$N_1 + \text{лякатися} / N_1 + (\text{з/на})\text{ляканий} (\text{лякливий}) / N_3 + \text{лячно}$	274	3,9
4	$N_1 + \text{страшитися} / N_1 + \text{страшний} / N_3 + \text{страшно}$	188	2,7

Указані парадигматичні ряди вважаємо за доцільне ієрархізувати на градаційній вісі, відштовхуючись від критерію інтенсивності / сили переживання цього стану його носієм. Коло питань, пов'язаних з утворенням і реалізацією субпарадигмальних структур, потребують подальшого уточнення й детального аналізу, оскільки не всі синтаксичні аспекти є предметом пропонованої статті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамец П. К вопросу о синтаксической парадигматике / П. Адамец // Československá rusistika. – XI. – 1966. – ф. 2. – С. 76-80.
2. Андерш Й. Ф. До питання про семантичну структуру речення (на матеріалі чеської та української мов) / Й. Ф. Андерш // Мовознавство. – 1984. – ф. 5. – С. 38-42.
3. Антоненко-Давидович Б. Д. Твори : у 2 т. [Текст] / Б. Д. Антоненко-Давидович. – К. : Наук. думка, 1999. – (Б-ка укр. літ. Новітня укр. літ.). – Т. 1 : [повісті та романи] / [вст. ст., упоряд. та прим. Л. С. Бойка]. – 744 с. : портр. ; Т. 2. Сибірські новели : [оповідання, публіцистика, спогади, листування] / [упоряд. та приміт. Л. С. Бойка]. – 656 с.
4. Антонова И. А. К вопросу о синтаксической парадигме. Парадигма предложений со значением эмоционального состояния / отношения в русском языке [Электронный ресурс] / И. А. Антонова // Язык, сознание, коммуникация : сб. статей / [отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов]. – М. : МАКС Пресс, 2001. – Вып. 19. – 164 с. – С. 78-88.
5. Багрянний І. П. Тигролови : [роман] ; Морітурі : [драматична повість] / І. П. Багрянний ; [укл. А. Я. Бельдій]. – К. : Наук. думка, 2001. – 368 с.
6. Васильченко С. В. Оповідання. Повісті. Драматичні твори / С. В. Васильченко ; [упоряд. і приміт. Н. М. Шумило ; вст. ст. Б. А. Деркача ; ред. тому Б. А. Деркач]. – К. : Наук. думка, 1988. – 600 с. : портр. – (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр. літ.).
7. Винниченко В. К. Краса і сила : [повісті та оповідання] / В. К. Винниченко ; [упоряд., авт. приміт. П. Федченко ; авт. передм. І. Дзевєрін]. – К. : Дніпро, 1989. – 752 с.
8. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови [Текст] : монографія / І. Р. Вихованець ; АН України. Ін-т укр. мови ; відп. ред. К. Г. Городенська. – К. : Наук. думка, 1992. – 224 с.

⁹ До загальної суми дібраних прикладів (7000 одиниць)

9. Вінграновський М. С. Вибрані твори [Текст] / М. С. Вінграновський ; [передм. І. Дзюби]. – К. : Дніпро, 1986. – 463 с.
10. Вовчок Марко. Оповідання, казки, повісті, роман / Марко Вовчок ; [упоряд. і приміт. О. О. Білявської ; вступ. ст. Н. Є. Крутикової ; ред. тому Н. С. Крутикова ; ред. О. Я. Безпальчук]. – К. : Наук. думка, 1983. – 638 с.
11. Всеволодова М. В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. Фрагмент прикладной педагогической модели языка [Текст] : учебник / М. В. Всеволодова ; Московский гос. ун-т. ; Филол. ф-т. – М. : Изд-во моск. ун-та, 2000. – 502 с.
12. Гончар О. Твори : у 7 т. [Текст] / О. Гончар. – К. : Дніпро, 1987-1988. – Т. 2. Таврія : [роман] ; Перекоп : [роман] / [приміт. В. Коваля]. – 1987. – 717 с. ; Т. 3. Земля гуде : [повість] ; Партизанська іскра : [кіноповість] ; Микита Братусь : [повість] ; Щоб світився вогник : [повість] ; Оповідання з циклу «Нівдень» / [приміт. В. Коваля]. – 1987. – 559 с. ; Т. 4. Людина і зброя : [роман] ; Циклон : [роман] / [приміт. В. Коваля]. – 1987. – 589 с. ; Т. 6. Берег любові : [роман] ; Оповідання ; Статті / [приміт. В. Коваля]. – 1988. – 703 с. ; Т. 7. Собор : [роман] ; Твоя зоря : [роман]. – 1988. – 652 с.
13. Гончар О. Т. Тронка : [роман]. – К. : Дніпро, 1970. – 281 с.
14. Грінченко Б. Д. Твори : у 2 т. [Текст] / Б. Д. Грінченко. – К. : Наук. думка, 1990-1991. – (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр. літ.). – Т. 1. Поетичні твори. Оповідання. Повісті / [упоряд. В. В. Яременка ; приміт. А. Г. Погрібного, В. В. Яременка ; вст. ст. і ред. тому А. Г. Погрібний]. – 1990. – 640 с.
15. Гулак-Артемівський П. П. Поетичні твори ; Гребінка Є. П. Поетичні твори. Повісті та оповідання / П. П. Гулак-Артемівський ; Є. П. Гребінка ; [упоряд. і прим. М. М. Павлюка ; вст. ст. П. М. Федченка ; ред. тому П. М. Федченко]. – К. : Наук. думка, 1984. – 606 с. – (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр. літ.).
16. Довженко О. П. Кіноповісті. Оповідання [Текст] / О. П. Довженко. – К. : Наук. думка, 1986. – 710 с.
17. Загребельний П. А. Диво : [роман] / П. А. Загребельний. – К. : Дніпро, 1971. – 671 с.
18. Загребельний П. А. Євпраксія : [роман] / П. А. Загребельний ; [худож.-оформлювач І. В. Осипов]. – Харків : Фоліо, 2004. – 350 с.
19. Загребельний П. А. Роксолана : [роман] / П. А. Загребельний. – К. : Дніпро, 1988. – 603 с.
20. Загребельний П. А. Я, Богдан (Сповідь у славі) : [роман] / П. А. Загребельний. – К. : Рад. письменник, 1983. – 511 с.
21. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка [Текст] : монографія / Г. А. Золотова. – М. : Наука, 1973. – 351 с.
22. Кобилянська О. Ю. Зворушене серце : у 2 кн. : [навчальний посібник] / [упоряд. А. А. Чічановського ; передм., комент. Л. С. Дем'янівської]. – К. : Грамота, 2003. – (Серія «Шк. б-ка»). – Кн. 1. – 464 с. ; Кн. 2. – 384 с.
23. Кобилянська О. Ю. Людина : [повість] ; Царівна : [повість] / О. Ю. Кобилянська ; [передм. Н. Г. Білоцерківець]. – К. : Котигорошко, 1994. – 360 с.
24. Костенко Л. В. Берестечко : [історичний роман] / Л. В. Костенко. – К. : Укр. письменник, 1999. – 157 с.
25. Костенко Л. В. Маруся Чурай : [історичний роман у віршах] / Л. В. Костенко ; [для ст. шк. віку ; худож. Н. О. Лопухова]. – К. : Веселка, 1990. – 159 с. : іл.
26. Костенко Л. В. Вибране / Л. В. Костенко. – К. : Дніпро, 1989. – 559 с.
27. Коцюбинський М. М. Збірка творів / М. М. Коцюбинський ; [уклад. та передм. канд. філол. наук Наталії Левченко ; рец. Наргіс Гафурова]. – Харків : Прапор, 2008. – 336 с.
28. Коцюбинський М. М. Твори : у 2 т. [Текст] / М. М. Коцюбинський ; [упоряд. і приміт. М. С. Грицюти ; вст. ст. Н. Л. Калениченко]. – К. : Наук. думка, 1988. – (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр. літ.). – Т. 1 (1884-1906) : [повісті та оповідання] / [ред. тому М. Т. Яценко]. – 584 с. : портр. – (В опр.).
29. Куліш П. О. Твори : у 2 т. [Текст] / П. О. Куліш. – [2-ге вид.]. – К. : Наук. думка, 1998. – (Б-ка укр. літ. Укр. нова літ.). – Т. 2. Поєми. Драматичні твори / [упоряд. і приміт. В. М. Івашкова ; ред. тому М. Д. Бернштейн]. – 768 с. : портр. (В опр.).
30. Ле І. Л. Твори : у 7 т. [Текст] / І. Л. Ле / [упоряд. І. Ле (Мойся)]. – К. : Дніпро, 1982-1983. – Т. 3. / [приміт. А. Ковтуненка]. – 1983. – 448 с.
31. Леденев Ю. Ю. Явления изофункциональности на различных ярусах синтаксической системы языка : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д. филол. н. : спец. 10.02.01 : 10.02.19 / Леденев Ю. Ю. ; [Ставропол. гос. ун-т]. – Ставрополь : Б.и. : 2001. – 40 с.
32. Леута О. І. Структура і семантика дієслівних речень в українській літературній мові [Текст] : монографія / О. І. Леута. – К. : Такі справи, 2008. – 208 с.
33. Малик В. К. Вибрані твори : у 2 т. [Текст] / В. К. Малик. – К. : Дніпро, 1991. – Т. 1. Таємний посол : [роман-тетралогія : у 4 кн.] : Кн. 1. Посол Урус-шайтана ; Кн. 2. Фірман султана / [передм. К. П. Волинського]. – 461 с. ; Т. 2. Таємний посол : [роман-тетралогія : у 4 кн.] : Кн. 3. Чорний вершник ; Кн. 4. Шовковий шнурок. – 509 с.
34. Малик В. К. Черлені шити : [роман] / В. К. Малик ; [худож. Г. В. Акулов]. – К. : Веселка, 1990. – 368 с. : іл.
35. Нечуй-Левицький І. С. Вибрані твори / І. С. Нечуй-Левицький. – К. : Дніпро, 1968. – 543 с.
36. Образки з життя : Твори Панаса Мирного : у 2 кн. : [навчальний посібник] / [упоряд. О. Г. Мукомели ; передм. Н. М. Гаєвської]. – К. : Грамота, 2003. – Кн. 1. – 496 с.
37. Олесь О. Твори / О. Олесь ; [вст. ст., упоряд. текстів та приміт. В. В. Яременка]. – К. : Вид-во ЦК ЛКСМУ «Молодь», 1971. – 343 с.
38. Словник української мови : в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970-1980.
39. Тесленко А. Ю. Прозові твори. Драматичні твори. Вірші. Листи / А. Ю. Тесленко ; [вст. ст., упоряд., приміт. В. Л. Смілянської ; ред. тому Є. П. Кирилук]. – К. : Наук. думка, 1988. – 480 с. : портр. – (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр. літ.).
40. Франко І. Я. Вибрані твори : у 3 т. [Текст] / І. Я. Франко. – К. : Дніпро, 1973. – Т. 1. – 759 с. ; Т. 2. Оповідання. Драматичні твори / [упоряд., підгот. текстів та приміт. В. С. Бородіна]. – 623 с.
41. Франко І. Я. Зібрання творів : у 50 т. / І. Я. Франко ; [редкол.: Є. П. Кирилук (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1976-1986. – Т. 4 : Поезія / [ред. М. Д. Бернштейн ; укл. М. Л. Гончарук]. – 1976. – 467, [5] с. : іл.
42. Цейтлин С. Н. Синтаксические модели со значением психического состояния и их синонимика / С. Н. Цейтлин // Синтаксис и стилистика / [под ред. Г. А. Золотовой]. – М. : Наука, 1976. – 317 с.

43. Чайковський А. Я. Сагайдачний : [історичний роман : у 3 кн.] / А. Я. Чайковський ; [упоряд., авт. передм. та приміт. В. В. Яременко]. – К. : Варта, 1993. – 576 с.
44. Черемшина Марко. Новели. Посвяти Василеві Стефанику. Ранні твори. Переклади. Літературно-критичні виступи. Спогади. Автобіографія. Листи / [вст. ст., упоряд. й приміт. О. В. Мишанича ; ред. тому В. М. Русанівський]. – К. : Наук. думка, 1987. – 448 с. : портр. – (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр. літ.).
45. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів : у 6 т. / Т. Г. Шевченко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1963. – Т. 3. Драматичні твори, повісті. – 511 с.

Предложенная статья содержит анализ семантико-дифференциальной специфики изофункциональных трехкомпонентных парадигматических рядов, структурированных предикатами эмоционально-психического состояния субъекта, конкретнее, единицами микрогруппы «страх», исследуется их структурный и семантический состав, конституэнтная нагрузка.

Ключевые слова: предикат эмоционально-психического состояния субъекта, изофункциональная парадигма, конституэнт, доминанта, трехкомпонентный ряд, субпарадигма, экспериенцер.

The article is determined to semantic and differential peculiarities' complex of three-component isofunctional paradigms, based on the inner psycho-emotional state predicates in literary Ukrainian, organized to «fear» microgroup according to their deep meaning. The all-embracing analysis touches upon such paradigms' semantic characteristics as well as their structural and constituent composition.

Key words: psycho-emotional state predicate, isofunctional paradigm, constituent, dominant, three-component chain, subparadigm, experiencer.